

Erzsébetváros és vidéke.

Társadalmi, közművelődési, közigazgatási és közgazdasági hetilap.

Előfizetési árak: Egész évre 6 K, félévre 3 K, negyedévre 1 K 50 f, egyes szám 12 f. Hivatalos hirdetések díja: 100 szó után 4 K, minden megkezdett további 100 szó után 1 K 50 f. Nyilttéri közlemények soronként 30 f. Egyéb hirdetések díjai a kiadóhivatalban tudhatók meg.

Megjelenik
minden vasárnap.

Felelős szerkesztő: Mándi Szabó Miklós.
Kiadó laptulajdonos: Scholtes Albert.

A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőség címér küldendők az ev. ref. papi hivatalba. Kéziratokat nem adunk vissza. Névtelenül beküldött cikkeket lapunkban nem közölhetünk.

Jogosult-e a szövetségi mészárszék?!

Aki figyelemmel kíséri a lapokat, az láthatja, hogy mindenféle panaszkodik a közönség a mészárosok féktelenkedő eljárása ellen, mely a hús árakat oly magasra emelte.

Nemcsak panaszkodnak, de néhol a hatóság, néhol pedig a társadalom veszi kezébe a rendelkezésére álló eszközöket, hogy gátat vessen, főként a marhahús tühretetlen drága árusítása elé. Mind a hatóságnak, mind a közönségnek csak egyetlen eszköze van a mészárosok, hogy úgy mondjuk szövetsége ellen: a mészárszék nyitás. Ha a fenforgó szükség kívánja az ilyen mészárszék nyitás jogos és köteleességszerű, mert elvégre a mészárosok a közönségért és nem megfordítva, és mert ezen mészárszék koránt sem a mészáros ipar elleni szövetségek és nem azok anyagi tönkretetését céllozó lépések, csupán a nemes versenyt mozditják elé és tührető helyzetbe hozzák a fogyasztó közönséget. Pozsonytól Brassóig

és Kassától Temesvárig mindenütt ezen elvek alakították meg a hatósági, vagy szövetségi mészárszékkeket. Hiszen a hatóságnak is a polgárságnak is kötelessége a fogyasztó közönség, saját maguk érdekeit is szem előtt tartani nem csak az iparosét.

A hús túlságos drágasága nállunk is tühretetlen mérveket öltött. Sőt ha valakinek kedve telne a statisztikai kimutatásokban; ám nézzen utánna, hogy ahol hatósági, vagy szövetségi mészárszék alakultak újonnan, azoknak 60 százaléka a mi mostani piaci drágaságunknál néhány fillérrel olcsóbb árakat is sokalt.

Nagy városok, vagy kicsiny helyiségek, melyek vagy arányok, vagy kicsiny-ségök miatt kizárják a baj társadalmi úton való orvoslását; hatóságuk intézkedése mellett találják meg a kérdés megoldását.

Az olyan középszerű helyeken, mint a mi városunk; maga a közönség veszi kezébe a kérdést.

És ha mint városunkban is maga a hatóság is élénk érdeklődéssel, kezdeményezéssel áll a közönség mellett; ez csak

a dolog komoly voltát és az ügy sürgős megoldását jelenti.

Úgy tudjuk éppen polgármesterünk figyelme, ébersége és kezdeményezése mellett egy huszfogyasztó szövetséget alakító bizottság alakult is, mely szabályokat dolgozva, a körülményekkel számot vetve lenne hivatva megvédeni fogyasztó közönségünk érdekeit.

A bizottság tagjainak személyei garancia arra, hogy a dolog mi hamar nyélbe üttetik.

Nem láttuk még ugyan a szövetségi tagságra való gyűjtő iveket, nem ismerjük a határokat, melyekben e szövetség mozogna, nem tudjuk a tagsággal járó kötelezettségeket, de hisszük, hogy a tagok száma lehetségessé teszi a szövetség megalakulását.

Az is minden kétséget kizáró dolog, hogy a szövetség megalakulása és a mészárszék megnyitása versenyt fog előidézni az existencia érdekében az árú kvalitását és az eladási árú illetőleg.

Tagadhatatlan e szövetség alakításának jogosultsága. Zálog a szövetségi

TÁRCA.

A vármegye ellentállása.

— Gróf Andrassy Gyula tanulmánya. —

Annak a nagyszabású történelem-tanulmányi munkának, amely „Magyarország Vármegyei és Városi” címmel hazánk multját és jelenét vármegyénként magában foglalja, most sajtó alatt lévő kötetében (Zemplén vármegye monográfiája), a koalíció nagystilú vezérferfia gróf Andrassy Gyula tanulmányt írt a vármegye rendszerről. Ez a tanulmány mélyen tekintő szemmel világítja meg a vármegyék ellentállásának kérdését, különös tekintettel a mai helyzetre. Abban a helyzetben vagyunk, hogy e kötet megjelenése előtt már most részleteket közölhetünk Andrassy gróf nevezetes tanulmányából, mely a nagy történelem tanuságok egész sorozatát tárja élénk.

Zemplénvármegye történelmi multja véres, nagy eseményekben gazdagabb talán bármely vármegye történelménél, a vármegye monográfiája megkapó tükre ennek a históriának, Andrassy Gyula gróf bizonyára jó példát választott Zemplén vármegyével, hogy a nemzeti ellentállás kérdését, a vármegyék hatalmas erejét, amely még a korona erőszakosságainak is századokon át ellen tudott állani, megvilágítsa.

— A magyar nemzet csak mint egységes politikai test tarthatja fenn magát — írja Andrassy Gyula. — Csak úgy számíthat jövőre, ha hatványozott erővel él benne az összesség fogalma, ha a főtulajdonsága a hazafiság marad. A vármegye egész multja az államalkotáshoz fűződik. Szent István birodalma megalakulásának és fennmaradásának óriási munkája túlnyomó részben a megyei intézmény keretében folyt le. Az első király a megyére alapítja az állam szervezetét, s azóta a nemzet politikai géniusza szakadatlanul a megyében nyilvánult meg a legönállóbban.

Legfényesebb, legsikerültebb alkotásunk a vármegye. Hasonlít már országok ilyennemű intézményeihez; talán Nagy Károly grófságainak az utánzata; de fejlődése teljesen önálló úton történt meg. Az élet legkülönbözőbb szükségének meg tudott felelni. A megye története az élet változott viszonyaihoz való önkéntelen és belső alkalmazkodás nagy fontosságú elméletének egyik legtalálóbb példája a politika terén. Hunyadi Mátyás idejében még a királyi szervező erő hatja át a megyét. Főbb hivatalnokai kinevezettek.

Szigorú ellenőrzés mellett végzi munkáját. A Habsburgok idejében ellenben ugyanezek a megyék az ellentállás fészkeivé válnak. A központtól mind függetlenebbek lesznek. Az alispánt is választják. Kis köztársaságok önálló léttel. A megye az adószedés, a katonatartás, az igazságügyi kormányzat, a polgári közigazgatás szerve. A követválasztás és utasítások adása útján a törvényhozás is befolyása alá kerül. Az államnak, a nemzetnek érdekében a szomszédos megyével és várossal, a királylyal és a központi hatóságokkal, sőt néha a külfölddel is tárgyal, alkudozik, szövetsézik. Nemcsak saját ügyeit intézi, hanem az országét is. Nemcsak adminisztrál, hanem politizál is.

A mese sárkányról regél, melynek minden egyes porcikája külön életre kél és tüzet okád, ha levágják a fejét. A magyar nemzet a megyei intézmény oly erővel teljes léthez jutott, olyan mélyre bocsáthatta élete gyökereit, hogy midőn a központ megbénult és idegen befolyás alá került, az egyes tagok a köztük kifejlődött közös szellem útján egymással összetartó és harcra képes egyéniségekké váltak.

Zemplén vármegye a legszebb, a legnemzetibb multú és nemzetünk fennmaradásának egyik érdemes munkása volt mindenkor. A vármegye egyénisége azon időkben domborodik ki

mészárszék megnyitása a fogyasztó közönség előnyösebb helyzetbe hozatala felől.

Kivánatos dolog, hogy az ügy ébren tartassék és megis oldassék.

A kik a közért tesznek, azoknak irigylendő a jutalmok még ha az gáncok közzé kerül is, mint tövissáncba a rózsa.

Vajjon a közönség akar-e magán segíteni?!

Vajjon a közönség akar-e jobb és olcsóbb húst enni?!

Vajjon lesz-e a közönségben érdeklődés és áldozatkészség?!

Vajjon az ügybuzgalom, vagy a közönység lesz e a közönségben erősebb?!

Vagy vajjon csak a sopánkodás és tervezgetésig jutottunk e még most is?!

Mennyi kérdés. És a felelet vagy ez lesz: a hús ára megint emelkedett, vagy pedig: megyünk az erzsébetvárosi szövetkezeti mészárszékbe olcsón, jót vásárolni.

Meglátjuk melyiket tudja a kettő közül választani a közönség!?

A római város belső élete: a népgyűlés, a curia és az előljáróság.

A municipalis élet belső szervezetét, melyet a görög-latin ókor mindenütt meghonosított, alkotják: a népgyűlés vagy suverain hatalom, a curia, vagy tanácskozó testület, az előljáróság, vagyis a végrehajtó hatalom; ezek álltak fenn az említett három városban. Ugyanitt rátalálunk a régi Róma politikai szervezetének két alapelveire: tudniillik a kettős hatalomra s az intercessio jogára, az az egyenjogú vagy magasabb hatósághoz való föllebbezési jogra.

A gyülekezett feloszlott tribusi és curiaria, melyek közül az első sorsolás útján magába zárta az incolákat, kiknek római vagy latin polgár-joguk volt. Ez eszközölte a választásokat, szavazott az előljáróság által bemutatott javaslatok felett, s helybenhagyta a decurióktól elkészített határozatokat. Ha új hatóság választása történt, a duumvirek közül az idősebb elnö-

költ, Ő fogadta el a candidatusok jelentkezését, s intézte mindenikhez a következő kérdéseket, melyek a lex Juliából vannak véve: „Szabad ember, ingenus, vagy-e?” — Voltál e bíróilag elítélve, vagy nem folytattál-e oly mesteriséget, mely a nem jelölhetők közé soroz? — Vagy-e öt év óta e város lakója, megvagy-e huszonöt éves? — Miféle tisztséget viseltél? — Mennyi idő telt el hivatalodból való kilépésed óta?”

Az elnök még arról is meggyőződést szerzett, hogy megvan-e a candidatusnak a senatusba lépéshez megkívántató censusa, s megfelelő vagyona, hogy felelősséget vállalhasson, minthogy hivataloskodása idején ezzel tartozik. Malagában a duumvireknek és quaestoroknak kezeseket kelle állítaniok, s földbirtokukat zálogul lekötöniök. Az Ossunai bronzlapok azt követelik, hogy e birtokok akár a városban, akár környékén ne legyen egy római mérföldnél (1.50 km.) távolabb, hogy annál könnyebben szemmel tarthassák s megakadályozhassák elidegenítését. Ha kevesebb a pályázó, mint a betöltendő állások száma, az elnök hivatalból tesz jelölést, de a költséges tisztségnek kitett jelölteknek joguk van másokat kijelölni, kiknek megkívántató helyzetök, ezután valamennyi név kitézetett egy helyre, a hol a nép olvashatta azokat. A lex Julia több, mint három évi szolgálatot követelt a lovasságnál s hatot a gyalogságnál. Ennek az állandó hadsereg behozatalával meg kelle szünnie, de a többi hatáskör fenmaradt, és semmiféle újabb intézkedés nem történt a választások korlátozására. A municipalis senatus megújítása, a választott hatóság által, főnállott a lex Julia után 30 év múlva is, sőt tovább Traján és Mark Aurél alatt is. A második század kezdetén tehát még távol állanak attól a rendszertől, mely bevágja a plebejusok előtt a curiába lépés útját, mely örökös közigazgatási hatóságot alkot a tanácskozó gyűlésből, melynek választás útján decurióvá lett tagjai közigazgatási testületté váltak.

(Folytatása következik.)

A nagyenyedi kiállítás eredménye.

Mezőgazdasági terményekért:

állami aranyérmert nyert: Gróf Teleki Arvéd.
 „ ezüstérmert „ Lunacsek Frigyes.
 „ bronzérmert „ Gr. Mikes Kelemen.

diszoklevelet nyert: Zeyk Dániel.
 kiállítási bronzérmert „ Józsa Gyula (Incsel)
 „ „ „ Tompa Artur Sz.-Krszna
 dícsérő oklevelet „ Korponay Kornél, Szalánczy Jenő, Szász József, Vincenti Miksa, báró Kemény Árpád, Horváth Miklós, gr. Busseul Henrik, Zeyk Kálmán, Gáspár János, Felszeghy Sándor, továbbá a kolozsvári gazdasági tanintézet, a székely kirendeltség tejszövetkezetei, tordaranyos vármegyei gazd. egyesület, harasztosi gazdakör.

Gyümölcs és gyümölcsfatermelésért:

állami ezüstérmert nyert: Reimbald Olivér, (Nagy-Enyed)
 „ bronzérmert „ Gróf Bethlen Balázs
 diszoklevelet „ Hankovszky Zsigmond (Kecskemét), Fischer és társai faiskolája, Ambrósi Mihály szőlőoltvány-telepe
 kiáll. bronzérmert nyert: Dezső Zsigmond
 dícsérő oklevelet „ Kolozsvári gazd. tanintézet, algyógyi földmives-iskola, nagyenyedi vincellérképző-iskola, m. kir. erdőhivatal faiskolája, Erd. Szász Gazd. Egyesület gyümölcsészeti szakosztálya. Választói kosárfonószövetkezet, Weinrich Frigyes, gr. Bethlen Sándor, Gelch Lajos, Benedek Károly, N-sinki g., e., dr. Varró László, Hagea Bazil, Donogán Gerő, Elekes Károly.

Borért!

Diszoklevelet nyert: Gr. Teleki Adám
 állami ezüstérmert „ Gr. Teleki Géza örök.
 „ bronzérmert „ Br. Bánffy Kázmér
 kiáll. „ „ Gr. Teleki Samu
 dícsérő oklevelet „ Winkler János
 gr. Teleki László Gyula, Angyal József.

Komlóért:

Diszoklevelet nyert: Br. Kemény Pál
 dícsérő oklevelet nyertek: Béli László
 Br. Kemény Géza,
 Kubányi Gyula, br. Bánffy Ernő, Bálint Dániel, Greisingner Ede, Matzsnauer Richard, Papp Ödön, kolozsvári gazd. tanint.

Baromfiért és egyéb terményekért:

Állami bronzérmert nyert: Szász József (Ózintos)
 dícsérő oklevelet „ Szilágyi Ferencné (K-Lóna), Berkes Pál (Kolozsvárt), Transsylvania konzervgyár, Nagy Gábor (Kolozsvár) br. Kemény Katalin, Schönbeck Imre Paulini Rudolf.
 Állami pénzdíjakat kaptak:

teljesen, midőn a mohácsi vész után a megye az ellentállás eszközévé vált. Ezen nehéz időkben Zemplén, a mellette lévő megyékkel együtt, önálló irányt képvisel, mely nagyban hozzájárult ahhoz, hogy szabad, magyar állam van ma is itt a Duna völgyében.

Közvetlenül a mohácsi vész után, midőn elkábulva keresi a nemzet a boldogulás útját, Perényi Péterben, Zemplén leghatalmasabb úrában megfogamzik az az önálló politika, melyre vidékének felfogásában és cselekedeteiben később is ráismerhetünk. Zemplén és a keleti fekvésű Magyarország szenved a legtöbbit az országnak ketté szakadása által, mely Mohács után indult meg. Létkormány, egymással küzdő két ország szeli át ezt a vidéket, melyet közös érdekek és egymással való sűrű érintkezés egygyé tettek. Sok embernek birtokai is megoszlanak a két hatalmi kör között. Vidékének ezen érdeke és saját helyzete Perényi Pétert az egység természetes előharcosává tették Lokális talajon nagy nemzeti eszme indult virágzásnak. Eltérve kora irányától nem annyira azt nézi, hogy ki legyen a király, s hogy nyugaton, vagy keleten keressük e szövetségeseinket, hanem a legnagyobb jelentőségét annak tulajdonítja, hogy egységes maradjon az állam. Szerinte ahhoz kell csatlakoznunk, aki az egységet helyreállítja. Sőt az a kalandos eszme

is támad benne, hogy ha sem a Habsburgok sem a Szapolyaiak nem tágitanak mindkettőjük mellözésével egy harmadikra bizassék a közhatalom. Önmagára is gondol e nagyratörő főúr. Következetesen ragaszkodik az alapeszméjéhez. 1531-ben gyűlést hív össze, s a megindulandó mozgalom mind a két királyt aggodalomba ejti. Majd, amidőn belátja, hogy az egyesülés egy harmadik király alatt kivihetetlen, a két versenytárs között békét akar közvetíteni. A nagyváradi szerződés, mely Szapolyai János halála esetére a Habsburgoknak biztosítja az egész országot az ő közbenjárásával jön létre. S szívósan ragaszkodik a szerződés végrehajtásához. János halála után, Martunzzi ellenében, sürgeti az ország átadását és e végből 1540-ben érintkezésbe lép Ferdinánddal. De most is fenköltebb szempont vezérli, mint az uralkodó személyének a meghatározása. Nagyérdékű levélben fordul Ferdinándhoz, amelyben férfias hang, erős nemzeti politika nyilatkozik meg. . . . A török e közben elfoglalja az ország közepét és kettémetszi területét, mely csak Felső Magyarországon át egy fokozatosan vékonyodó szalag útján marad egymással összefüggésben. Felső Magyarország büszke álma, az ország egysége, álom maradt. A nyugati megyék kénytelenségből is, önérdekből is, hazafias meggyőződésből is, a Habsburgház hívei, ámbár a várt fel-

szabadító hadjárat nem indul meg. A keleti vidékek hasonló okoknál fogva az ellenkező irányban szorítva elismerik a király felsőségét, de török védelem alatt külön kormányzatot alakítanak. Midőn a királyi kormány a nemzet érdekeit elhanyagolja és rajta ridegen, néha ellenséges szellem uralkodik, az északkeleti részek ellenállása élére állani. Az ország önállóságáért és a vallás szabadság ügyéért csakugyan Felső Magyarország kél először harcba. Zemplén vármegyében, Gál-szécsen hangzik el először a tiltakozás Rudolf jogtipró rendszere ellen (1604). Egy század véres és dicső munkája Zemplén talaján indult meg.

De nem akarom folytatni Felső Magyarország szerepének részletesebb előadását. Nem akarom ecsetelni, hogy az elnyomás ellen miként támadt fel Felső Magyarországon a szabadság szelleme. Nem akarom részletezni Thököly harcát, aki Erdély segítsége nélkül kassai központjából évekig küzdött a zsarnokság ellen. S arról a vonzó feladatról is lemondok, hogy II. Rákóczi Ferencnek, Zemplén szülőltjének és büszkeségének nagy és nemes alakjáról szóljak . . .

Küzdelem és nehéz mult után Zemplén vármegye ma Magyarország képét tárja elénk . . . Tartsuk meg és erősítsük meg a megyét s ez szervezze meg a közszellem uralma mellett, a közérdekek szolgálatára a széthúzó társadalmat és forrassa azt, az egészhez hiven ragaszkodó egységé . . .

Első aranydíjat, 100 K.-t	Horváth Pál (Vad-Verem)
2-ik „ 50 „	Tunyogi János, Magy.-Lapád).
2-ik „ 50 „	Harasztosi gazdakör,
3-ik „ 30 „	Telegdy György N.-Enyed,
3-ik „ 30 „	Solymosi Bálint (Lőrinczréve)
3-ik „ 30 „	Torday György, (Kolozsvar.)

Az előbbieket gazd. gyűjteményes kiállításaiért, az utóbbi gazd. maggyűjteményéért. Ezekenkivül kiadatott még kilenc 20 koronás állami díj; 50 K. az A. G. E. által kitűzött díjából megyebeli kisgazdáknak.

A géposztály bíráló-bizottságának határozata szerint:

Nagyszabású és tanulságos kiállításért:

Oklevelet kaptak: Kühne E. gépgyára. Moson, Resitzai mezőg. gépgyár, Mc. Cormick aratógépgyár, Bächer és Melichar mezőgazd. gépgyár.

Sikerült és tanulságos kiállításért:

Bárdi József Budapest, Kann és Heller Budapest, Shcottola Ernő Bpest, Alfa Separator R. T. Bpest, M. kir. Vas és Acélgyár, Kudsir, Kállai L. motortelepe Bpest, Beck és Gergely Bpest, Baltik Separator Bpest, Beke László Debrecen. The Smith Premier Typewriter Co Budapest.

Aranyérmeket nyertek:

Állami aranyérmeket nyert: Kalmár Zsigmond rostagyáros (H.-M.-Vásárhely), kiállítási aranyérmeket: „Agrária“ gép forg. R. T. „Ásványi“-féle tengeri szártépőért (Bpest), Bellán Máttyás, Buda Cséb (Bácsmegeye) kötélárúért.

Ezüstérmeket nyertek:

Állami ezüstérmeket: Veréb István, Debrecen; Markhót és Lossiszky, Bpest; Dénes Manó mérleggyár, Bpest; Török Árpád lóhere-fejtőért, Apahida; Berdenich Gyózó, Budapest.

Kiállítási ezüstérmeket:

Wohanka és Társa, Bpest; Első Erdélyrészi Círógyár, Kolozsvár.

Bronzérmeket nyertek:

Állami bronzérmeket Kondor J. és Társa, Budapest; Vass Lajos, Budapest; Dorn József Békéscsaba; Fehér Alajos, T. Szt. Miklós; Mátrai Feik és Társa, Bpest; Jurenák Miklós, Bpest; Králik Vilmos, Nagyenyed; Király János szíjgyártó, Nagyenyed.

Egyesületi bronzérmeket:

Kondor J. és Társa, tójáskeltető gépért, Budapest; Töröcsik, Jász-Apáti; Bartha Ignác, Gyulafehérvár.

Versenyeen kívül igen szép és érdekes kiállítást mutattak be a m. kir. Földmívelésügyi miniszterium, Ganz és Társa, Budapest; és a m. kir. Államvasutak gépgyára, Bpest; kiknek a bíráló bizottság jegyzőkönyvileg köszönetet szavaz áldozatkész megjelenésükért.

Minden mezőgazdasági kiállításnak célja és eredménye kétféle: Az egyik, hogy jutalmazza és buzdítsa azokat, akik a többi közül kiváló jót, produkálnak; a másik, hogy a jót bemutatással annak elérésére serkentse a termelőket. A gépkiallítások azonfelül azt a célt is szolgálják, hogy a gazdákat a géptechnika tökéletesedésével és újításaival, a gyárosokat a gazdák szükségleteivel megösmertessék és alkalmat adjanak mindkét résznek hasznos összeköttetések létesítésére. A nagyenyedi kiállítás minden irányban megfelelt a kívánalmaknak és biztosan számíthatunk arra, hogy ennek mezőgazdaságunkra a kellő üdvös hatása meg is lesz.

Tisztelt szerkesztő úr!

„Erzsébetváros és Vidéke“ kettős címe feljogosít, hogy az utóbbi elnevezést is némelykor felhasználhassuk. A katonai öszpontosítás idején átrándultam Beret-

halomba, a Nagyküküllő bal oldalán, erdőkoszoruzta völgyben elterülő csinos mezővárosba, mely az erdélyi bortermő vidék központját képezi. Meglepett, hogy a kézimunkához és földmíveléshez szokott csendes szász nép fészke, a harcfiak sokasága miatt mily katona-mezbe öltözött! De kinek mi a mestersége, arra fordítja figyelmét. A történelmi régiség, ez az én őszinte barátom, akihez éjjel-nappal vizitbe járok, hogy barátságunk mindig élénkebb és tartósabb maradjon. —

Berethalomban, a község közepén levő magaslaton kiemelkedik a kettős kőfallal, öt torony- és bástyával övezett gótizálású nagytemplom és plebánia lak. A község elnevezése is összefüggésben áll ezen kies magaslattal. Ugyanis a középfelnémet nyelvben, a „Bert“ szó: part mellett elterülő termékeny sikot, kitünő részt jelent; a második szó: a magyar „halom“ értelmének felel meg, ennélfogva Berethalom: kitünő magaslat. S valóban a templom és plebánia impozánsul fest már a távolból. Különben e szó „Bert“ sok előkelő keresztnevet alkot, nehányat itt bemutatunk: „Berta“ ragyogó, „Adalbert“ nemes fényű, „Albert“ teljes fényű, „Dagobert“ napfényű, „Frobert“ öröm-fényű, „Hubert“ szellem-fényű, „Humbert“ óriás-fényű értelemmel bir, és minthogy a berethalmi vidék köréből e község a kiemelkedő pont, azért szótanilag Berethalom elnevezését is innen származtatják.

Mint mindenütt, úgy itt is e szász község történelmi élete egyházához van fűzve; azok a bástyák, mint megannyi védművek, nemcsak a külelenség ellen, hanem autonomikus szervezetük biztosítása végett is. Berethalomnak régi és érdekes multja van. Már 1283-ban, mint előkelő róm. kath. plebánia szerepel és az erdélyi róm. kath. püspök joghatóságához tartozott, amiről tanuskodik azon eset, melynélfogva János plebános felhivatott, hogy a berethalmi egyház a tizedet küldje be a gyulafehérvári püspök részére. Schezer Márton plebános alatt a templom építése végett segélyért folyamodnak a római Pápához IX.-ik Bonifácához. E templom építése, több mint egy századig tartott; 1522-ben a templom éjszaki részén fekvő hajó nyert befejezést, a szárnyas oltár pedig 1648-ban. Az oltáron szent János apostol kedves intelmét olvassuk latinul: „Úgy szerette Isten a világot“. Az oltár közepén áll az Üdvözítő, szent Péter és Pál apostolokkal, az oltár szárnyakon: Zakariás főpapot, a szent családot, Zebedeus családját és szent Anna szülőit látjuk mesteri kivitelben Stolanus művész eszméje szerint. A templom kápolnáját falfestmények díszítik; a keletre néző ablak fölött az Üdvözítő képét angyalok környezik, kik piros ruhában, piros szárnyakkal, cilindres kalappal és kemény gallérral vannak festve, Szent György páncélban, széles

karimájú, pikkelyes sisakot hord és kereszt kardjával az ellenfélt átszúrja, a déli oldalon két alak észlelhető: az egyik olvashatlanul beirt szalagot, a másik szent keresztet tart; közöttük Mária és a kis Jézus fehér csipke kendőben, kinek a napkeleti három bölcshódol; a nyugati oldalon, sötét ruhában, angyal vezetése alatt vörös sikkás zarándokok ötlenek szemünkbe; ezen csoport között a föld gömbön áll Jézus a jó pásztor; az északi oldalon Szent Sebestyén képe, amint szivét a nyíl átfurja; az ajtó fölött még különböző martir-eszközök: korbács, kereszt szemléltethetők; a boltozaton, ott lebeg Krisztus jobbát tanításra emelve, baljában a nyitott evangéliumot tartja; a kapu frontján Krisztus, Mária ölében fekszik. Mily szép érzékre mutatna, ha ezen faragványokat, festményeket a művészi érzékű szász nép az elkorhadástól megvédené, fölfrissítené; az a község, mely egyházára ennyi áldozatot tett a multban, a mostani unokákat hála kötelezi annak szépművészeti fentartására!

Aristides.

KÜLÖNFÉLÉK.

Elischer József, kir. tanácsos, a nagyszabású tankerület nagy tudományú főigazgatója e hó 15-én városunkba érkezik, hogy mint a közoktatásügyi miniszterium megbízottja részt vegyen a városi tanácsnak kiküldöttjeivel főgimnáziumunk subventionalis tárgyalásában. Ez alkalommal a kiváló paedagogus főigazgató szokásos hivatalos vizsgálatot is tart főgimnáziumunkban.

Áthelyezés: Szabó Iván honvéd hadnagy hetfőn utazott el új állomására Nagyszabásba, hova a mult heteken helyezték át.

Helyettesítés: Szenkovits László állami elemi iskolánk e törekvő tanítóját a vallás és közoktatásügyi miniszter a beszercei állami polgári iskolánál egy szabadságolt tanerő helyettesítésével bizta meg, mely hihetőleg mihamarabb kinevezés lesz.

Hogyan ünnepelte városunk az okt. 6-át! Széles e hazában, hol magyar él mindenünnen érkeztek a hírek a lapok útján okt. 6-ának, a nagy nemzeti gyásznak méltó ünnepléséről.

Városunk is részt kért az ünneplésben a nemzeti fájdalomtól, az emlékezésben.

A mult lapokban említést tettünk a felől, hogy a lobogók hiánya miatt a mi gyászunknak nem volt külső kifejezése, tanújele. Mindenesetre mulasztásnak és a hazafiasság csapnásának minősítettük azt. Hisszük, hogy a figyelmeztetés jótékony hatása a jövőben mutatkozni is fog.

Az ünnepély különben e hó 8-án folyt le, amikor is délelőtt az ev. ref. templomban a hatóságok és testületek is képviseltették magukat, hol Szabó ref. lelkész tartott egyházi beszédet.

Estve 8 órakor a „Polgári Otthon“ mutatta meg ünneplésében, hogy minden alkalmat meg kell ragadni a mult iránti kegyeletre és a multból való tanulásra. Kolumbán Ágoston alelnök nyitotta meg az ünnepélyt, majd Fogarassy Oszkár szavalt a „Szózatot“, mit M. Szabó Miklós, ref. lelkész beszéde követett, azután szavalt Mihály Ferenc. Végzetre a szép számmal megjelent tagok elénekelték a Hymnuszt és Szózatot. Társas vacsora követte az ünnepélyt. Dicséret illesse a „Polgári Otthon“ tagjait, kik nem sajnálják olykor felvenni ünnepi ruhájukat.

Temetés. Özv. Szabó Józsefné háza nagyon hasonlít a megpróbáltatásokban a Jóbéhoz. Hissen rövid félév alatt két hajdon leányát temet-

te el. Vasárnap volt Eliznek temetése nagy-számú részt vevő közönség jelenlétében az ev. ref. egyh. szertartása szerint.

Búrok és finnek új hazát keresnek. Két szabadságszerető nemzet gyermekei keresnek új hazát. A búrok, kik Anglia uralma alá kerültek és a finnek, kiket a cár zsarnokai önkénye minden joguktól megfosztott. Érdekes, hogy mindkét nemzet fiai Dél-Amerikában, a rohamosan fejlődő Argentínia köztársaságban készülnek megtelepedni. Mint a Közgazdasági Híradó-nak Buenos-Ayresből írják, a kormány tudatta Visser-rel, a búrok megbízottjával, hogy az állam az u. n. Chubut területen, az escalantei gyarmat környékén 2.400.000 négyszög méter földet bocsát a letelepülő búr családok rendelkezésére. Egyelőre 350 búr család költözik Argentínába. Miután e búr családok rendszeren 8—10 főből állanak, már az idén körülbelül 3000—3500 lélekkel szaporodik az argentinai gyarmatok száma. A búrok a Cap-földről vándorolnak ki, s kivétel nélkül jobbmódú emberek. A kivándorolni készülő 5000 búr család 6 millió pesoval (12 millió koronával) rendelkezik, s így abban a helyzetben van, hogy azonnal produktív munkához fogjon és befektetéseket eszközöljön. — A finnek megbízottai miután bejárják egész Észak-Amerikát, szintén arra s meggyőződésre jutottak, hogy Argentínia nyújtja a legkedvezőbb előfeltételeket azoknak, kik földművelésből akarnak élni. Már tárgyalásban is bocsátkoztak a kormánnyal, amely természetesen szívesen lát minden munképes letelepülőt. A bevándorlásnak a régebbi gyarmatosok is örülnek, mert szaporodik a munkaerő és így egyre nagyobb területeket vehetnek művelés alá.

Orvosi körökben már rég ismert tény, hogy a Ferencz József keserűviz valamennyi hasonló vizet, tartós hashajtó hatása és említésre méltó kellemes ízénél fogva, már kis adagban is tetemesen fölül mulja. Kérjünk határozottan Ferencz József keserűvizet. Mühlsteffen Gusztáv úrnál kapható Erzsébetvároson.

Szép és biztos mellékkereset. Tanítók, jegyzők, papok vagy oly egyének, kik a szőlészethez csak némileg is értenek és oly vidéken laknak, hol a szőlő megéri vagy a hol a filoxera a szőlőket már elpusztította és ennek következtében azok újból lennének beültetendők, tehát a hol szőlőműveléssel foglalkoznak: szép állandó és biztos mellékkeresetre tehetnek szert, ha címüket beküldik: „Hirdetési iroda“ Budapest, váci-utca 20/b.

Felhívom a nagyérdemű közönség becses figyelmét a Theodorovits J. István kereskedő hirdetésére, ahol olcsó szabott árak mellett igen szép választékban megérkeztek női és férfi divat ujdonságai.

H I R D E T É S E K.

Szám. 61/1905.

Árverési hirdetmény.

Szabad kir. Erzsébetváros árvaszéke közhírré teszi, miszerint gondnokság alatt álló Krausz Annának az erzsébetvárosi 192. számú tkjkb-n 12. rend 618. 619. hr. szám alatti kőház és kertből álló belsőségei a gondnok előterjesztése és 61. 1905. szám alatt kelt határozat alapján az 1905. évi Október hó 25-ik napján d. e. 10 órakor szab. kir. Erzsébetváros tanácsának hivatalos helyiségében meg-

tartandó nyilvános árverésen a legtöbbet ígérőnek eladatni fognak.

A kikiáltási ár 6000 korona, — amelyen alul az ingatlanok el nem adhatók.

Árverezni kívánók tartoznak az ingatlanok kikiáltási árának 10%-át készpénzben, vagy óvadékképes állampapírokban a kiküldött kezéhez letenni.

Az árverés részletes feltételei a kiküldöttnél a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Erzsébetváros, 1905. évi Október 11.

Márkovich János,

tisztii ügyész kiküldött.

66

Az elmúlt rendkívüli száraz nyár folyamán ismét a

Küküllőmenti

Első Szőlőoltványtelep

Tulajdonos: CASPARI FRIGYES MEDGYES, 116. (Nagyküküllőmegeye.)

volt az egyedüli az egész országban, mely oltványait óriási mennyiségű, naponta 5 millió liternyi vízzel öntözte, s ennek folytán az egyedüli szőlőtelep, amely ez évben is valóban szép és minden tekintetben kifogástalan minőségű szőlőoltványokat szállít.

Képes árjegyzék számos elismerő levéllel ingyen és bérmentve. 63 3—20

Törv. védve

„SUDIN“

Biztos szer,
kéz és lábizzadás ellen.

„Vigyétek el hirt
Széles e világba:

Ki bütykös, tyúkszemes
Izzad keze lába.

Az csak „Sudin“-t vegyen
Nem vette hiába

Mert nem izzad többé
Ha egyszer használta.“

Ára ecsettel

1 korona.

Egyedüli raktár

Erzsébetváros és vidéke részére.

Kapható

KAROLYI JÓZSEF

bőrkereskedésében.

49

9—10

Tisztelettel hozom a nagyérdemű közönség becses tudomására, hogy e városon

— SZENTPÉTERY ISTVÁN —

cég alatt levő

női-, férfi divat- és fehérenemű-üzletembe ezen üzlet körébe tartozó

— ŐSZI ÉS TÉLI —

idényre szolgáló **ÚJDONSÁGAIM** megérkeztek.

Midőn jól felszerelt raktárom szíves megtekintését és a nagyérdemű közönség b. pártfogását kérem, egyben a legolcsóbb szabott árak mellett az előzékeny és pontos kiszolgálásról biztosítani van szerencsém, kitűnő tisztelettel

Theodorovits J. István,
kereskedő.

3—26

Kitűnő minőségű és legmagasabb szilárdságu portland cementet ajánl olcsó áron a

BRASSÓI PORTLAND CEMENT-GYÁR

BRASSÓBAN.

Erzsébetvároson kapható, LANG ISTVÁN urnál.

32—44